

*Дем'янчук М.А.*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри
економіки та моделювання ринкових відносин*Сургай К.В.*студентка 2 курсу напряму підготовки «Фінанси і кредит»
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

ПЕРВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Функціонування фінансової системи України в умовах світових кризових процесів потребує пошуку нових підходів до організації управління усіма сферами економіки, у тому числі банківським сектором. Традиційні способи визначення ефективності банківського бізнесу поступаються місцем новим, які є більш адекватними сучасним тенденціям розвитку світової економіки та здатні забезпечити банківській установі конкурентні переваги у майбутньому, тому важливим є використання збалансованої системи показників при визначенні сталого розвитку фінансових установ.

Дослідженню проблеми переваг та недоліків використання системи збалансованих показників сталого розвитку фінансових установ приділяється значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Найбільш відомими серед них є: Каплан Р., Нортон Д. [1], Мельник Ю. М., Котовська І. В., Хомич В. Н., Островська Г. Й., Антончев А. С., Бобришев І. М. [5], Лазебна Н. В. [3].

Метою роботи є виділення переваг та недоліків використання системи збалансованих показників сталого розвитку фінансових установ.

Авторами збалансованої системи показників сталого розвитку є Каплан Р. та Нортон Д. Основою цієї системи є фінансові показники, однак при цьому більше уваги акцентується на показниках нефінансового характеру, що забезпечує комплексний (збалансований) підхід до оцінки матеріальних та нематеріальних активів компанії [1].

Збалансована система показників («balanced» - збалансований, “scorecard” - карточка для гри у гольф; BCS) – це інструмент реалізації стратегії. Якщо у компанії немає сформульованої стратегії бачення та розуміння майбутнього, то застосування системи фінансових та нефінансових показників не забезпечить очікуваних результатів. Головна ідея використання BCS – демонстрування керівникам підприємств найважливішої інформації стосовно роботи підприємства, яка має бути лаконічною, компактною та повною.

Традиційно при дослідженні сталого розвитку фінансових установ використовуються лише фінансові показники (прибутковість, банківська маржа, рентабельність тощо), однак ці дані не завжди є об'єктивними та достатніми для ефективної діагностики стану банківської установи, адже фінансові показники не в повній мірі відображають причини скорочення доходів, наприклад, від кредитування, суть якої полягає у незадовільній якості

обслуговування у конкретній банківській установі. Це спричиняє зменшення кількості клієнтів, саме тому BSC демонструє важливість врахування поряд з фінансовими показниками нефінансових.

Основу BSC формують такі чотири елементи [2]: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес, навчання і розвиток (рис.1), які дозволяють наочно відобразити повну картину стану фінансової установи та окреслити її стратегічні напрями.

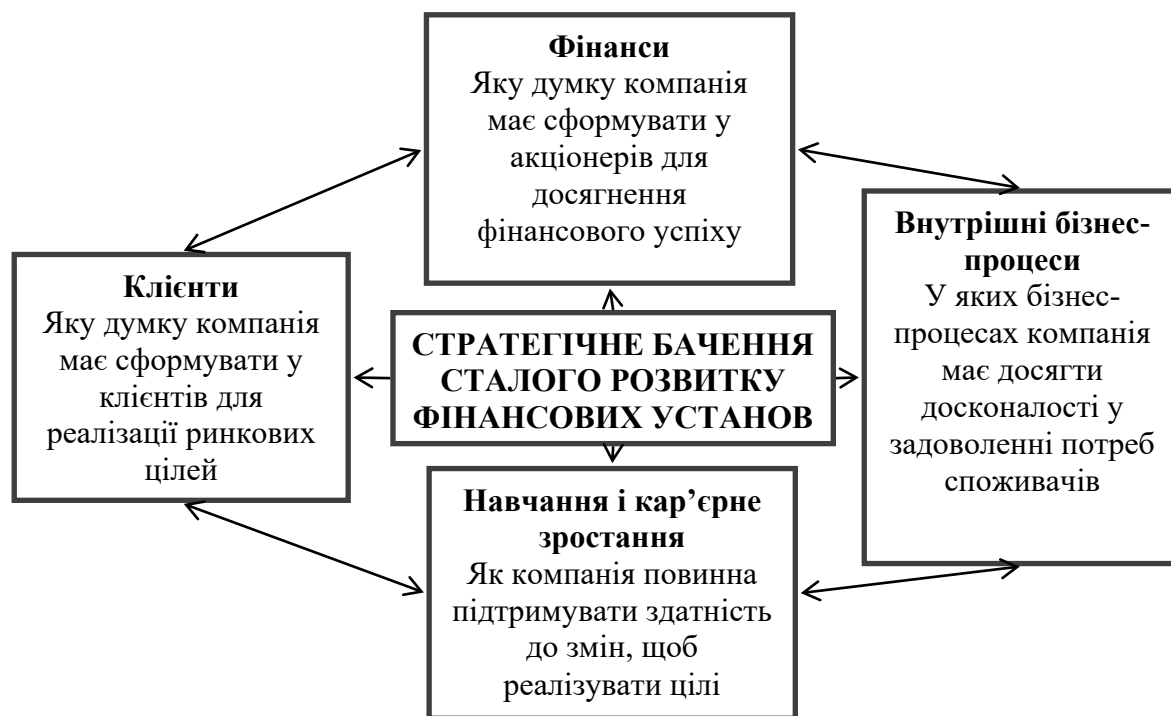


Рис. 1. Елементи збалансованої системи показників сталого розвитку фінансових установ

Джерело: [2].

Кожен з наведених на рис.1 елементів повинен містити інформацію про [2]: цілі, яких прагне досягти банківська структура; показники, за допомогою яких можна виміряти успішність досягнення цілей; цільові значення показників, які свідчать про досягнення/недосягнення поставленої цілі; стратегічні ініціативи – комплекс заходів, спрямованих на ліквідацію так званого «розриву» між фактичними значеннями показників та їх цільовими значеннями (кожна стратегічна ініціатива повинна бути забезпечена достатньою кількістю ресурсів: людських, фінансових, технічних).

Зазначені елементи збалансованої системи показників (BSC) допомагають вирішити дві ключові проблеми: ефективно оцінювати результати діяльності та реалізовувати стратегію фінансової установи [2].

Враховуючи те, що збалансована система показників являє собою інструмент стратегічного планування та управління, вона слугує встановленню стратегічних цілей та оцінці ефективності діяльності з точки зору реалізації стратегії за допомогою визначених ключових показників [3]. Дискусія між

прихильниками і супротивниками даної концепції триває близько тридцяти років, і обома сторонами були представлені вагомі аргументи, що підтверджували їх позиції.

Дослідження наукової літератури [1-3] дозволили виділити такі основні переваги збалансованої системи показників, що надає можливості:

- використання фінансових та нефінансових показників при дослідженні сталого розвитку фінансових установ, тобто врахування перспектив клієнтів, внутрішніх бізнес-процесів, а також навчання та розвитку, при якому цілі, виділені в рамках зазначених складових, мають бути взаємоузгоджені, що допомагає максимально поєднати їх можливі цілі;

- застосування цієї системи не тільки при стратегічному плануванні, а й при розробці оперативних планів;

- інтеграції збалансованої системи показників з системами управління, планування та мотивації при розробці стратегії фінансової установи.

Використання цієї системи робить можливим оцінювання реалізації стратегії, вчасне виявлення відхилень від запланованих показників та гнучке реагування на зміни та визначення їх впливу на результуючі показники.

Проте, не зважаючи на зазначені переваги збалансованої системи показників, науковці наполягають на існуванні проблем провадження даної моделі при дослідженні сталого розвитку фінансових установ [3-5], до яких можна віднести складність і тривалість розробки системи; значні фінансові та часові витрати, пов'язані з її застосуванням; брак працівників, котрі володіють необхідними навичками для оцінювання можливих перспектив діяльності підприємства, формування стратегії та відбору основних показників її реалізації.

Збалансована система показників не може самостійно створити стратегію, а лише сприяє її уточненню за допомогою підбору ключових показників для кожного з чотирьох елементів. Отже, впровадження збалансованої частини показників - це складний багатоетапний процес, для оцінки якого в науці ще не існує універсальних інструментів. Отже головною умовою її застосування є адаптування до умов діяльності окремої фінансової установи та неможливість запозичення досвіду [4].

Таким чином, впровадження фінансовими установами BSC надає їм інструментарій для здійснення стратегічного планування та управління за всіма ієрархічними рівнями, а також створює передумови для удосконалення інформаційного забезпечення діяльності та розвитку персоналу. Проте водночас перед фінансовими установами постають проблеми як методологічного, так і фінансового характеру, пов'язані зі складністю та тривалістю розроблення системи, понесенням значних часових і фінансових витрат, спрямованих на залучення та підготовку персоналу, придбання програмного забезпечення та вдосконалення системи звітності.

Але для вітчизняних банківських установ адаптація відповідного підходу дослідження сталого розвитку фінансових установ є доцільним, оскільки дозволить вирішити проблему дефіциту фінансових ресурсів, покращити структуру, якість активних та пасивних операцій, що надасть змогу фінансовій

установі успішно продовжувати діяльність та не опинитися на межі банкрутства. Процес оптимізації фінансової діяльності на основі використання BSC спричинить мультиплікативний вплив на фінансовий ринок та економіку країни в цілому, оскільки позбавить фінансовий ринок від великої кількості проблем, пов'язаних з ліквідністю, неплатежами за кредитами, невикплатами за депозитними угодами, неповерненням зовнішніх зобов'язань українських банків тощо.

Література:

1. Каплан Р. Стратегічні карти. Трансформація нематеріальних активів у матеріальні результати / Р. Каплан, Д. Нортон / Пер. з англ. М. Павлов. – Москва: Олимп – Бизнес, 2012. – 486 с.
2. Каплан Р. Збалансована система показників. Від стратегії до дії / Р. Каплан, Д. Нортон / Пер. з англ. М. Павлова – Москва: Олимп – Бизнес, 2010. – 314 с.
3. Лазебна Н.В. Переваги та недоліки застосування системи збалансованих показників у плануванні діяльності підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zhurnal.ape.relarn.ru>.
4. Жемчугов А.М. Сбалансированная система показателей. Недостатки или неправильное использование? [Електронний ресурс] / А.М. Жемчугов, М.К. Жемчугов. – Режим доступу: <http://corpsys.ru/consultation>.
5. Бобришев І.М. Обґрунтування застосування збалансованої системи на українських підприємствах / І. М. Бобришев // Управління розвитком. – 2012. – №1. – С. 78-79.